

*Sünnetten Topluma: Toplum ve Kültür
Yazıları, Osman Güner,
Ankara: Fecr Yayınları, 2006, 256 sayfa.*

Nebevî Sünnetin rehberliğine ihtiyaç duyduğumuz bugünlerde belki de yapılacak en iyi işlerden biri onu iyi ve doğru anlayabilmek gayesiyle okumaktır. Böyle bir okuma sayesinde, Sünnet'in evrensel nitelikli mesajları, günümüzün acımasız, baskıcı ve insanlık duyguları zaafa uğramış anlayışlarla darboğaza itilen modern dünya toplumuna aydınlık bir açılım kazandıracakı muhakkaktır. Yazar Osman Güner'in bu çalışması, Sünnet'in doğru anlaşılmasına ve toplumsal hayatı erdemli davranışlar lehine dönüştürme amacına katkı sağlayacak bir bakış açısını ortaya koymaya aday bir araştırma mahsulüdür. Bu tespiti sayın Güner'in şu ifadeleri de teyit etmektedir: "İnsanlığı, layık olduğu haysiyet ve şerefine yaraşır biçimde dönüştürmeyi ve ihya etmeyi hedef alan İslâm dini, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) dünya görüşü demek olan Sünnet'in topluma doğru aktarılması sayesinde bu hedefini gerçekleştirme imkânı bulmuştur." (s. 9).

Müslüman toplumun arzulanan ahlakî ve insanî seviyeye ulaşmasının ancak Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Sünnet'inin bilinmesi ve uygulanmasıyla mümkün olabileceği artık apaçık bir şekilde bilinmektedir. Bu derece önemli bir konuyu eserinde işleyen yazarın çalışması üç bölümden teşekkül etmektedir. "Metodolojik Boyut" başlıklı bölümde, Sünnet ve anlama bütünlüğünü ele alan üç ayrı makaleye yer verilmiştir. "Sünneti Doğru Anlamanın Temelleri" başlığını taşıyan birinci makalede, tarih boyunca Sünnet'i anlama konusunda sergilenen farklı yaklaşımlar üzerinde durulmakta ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) uygulamalarının doğru anlaşılmasında nebevî ve beşerî unsurların dikkate alınmasının ne derece önemli olduğu vurgulanmaktadır. Sünnet'in anlaşılmasına yönelik ortaya konulan metodik yaklaşım sağlıklı bir İslâm anlayışının ortaya çıkması açısından son derece önem arz etmektedir. "Sünnet'in Bağlayıcılığı Olgusu ve Fıkhü'l-Hadis" adlı ikinci makalede, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Sünnet'inin bağlayıcılık açısından nasıl anlaşılması gerektiği ele alınmaktadır. Sünnet'in bağlayıcılığı meselesi İslâm düşünce geleneğinde tartışılan ana konulardan biridir. Zira bağlayıcılık olgusu Hadisi/Sünneti anlamada temel bir ölçüt olarak işlev görmektedir ve Hadis/Sünnetten çıkarılan hükümlerin nitelik

durumlarını da doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle hadislerin/sünnetin doğru anlaşılması için öncelikle Hz. Peygamber'in beşer olarak yapıp etmeleri ile dinî hüküm sayılanların ayırt edilmesi ve bunların da bağlayıcılık açısından sınıflandırılması gerekmektedir. Ayrıca makalede bağlayıcılık olgusunun sahabe arasında nasıl algılandığı ve buna yönelik yaklaşımların sonucunda ortaya çıkan Ehl-i Hadis-Ehl-i Rey meselesinin mahiyetinin ne olduğu incelenmektedir. "Hadis Sistematiğine Yönelik Bir Eleştirinin Tahlili" başlıklı üçüncü makalede ise, tarih, tarih felsefesi ve antropoloji bilimlerine vakıf bir düşünür olan Zakir Kadiri Ugan'ın hadis ilmüne ve hadis sistematiğine nasıl baktığı ele alınmaktadır. Makalede ayrıca, Ugan'ın savunduğu kimi görüşlere ilişkin eleştiriler getirilmekte ve tahlillere yer verilmektedir.

Eserin "Kültürel boyut" başlıklı ikinci bölümünde, "Sünnet ve Öteki" ana teması altında, teorik ve pratik yönüyle farklı inanç gruplarına bakış ele alınmaktadır. "İslâm Geleneğinde 'Öteki' ile İlişkiler ve Diyalog" adını taşıyan birinci makalede, Hz. Peygamber'in farklı inançlara sahip gruplarla ilişkileri tarihsel ve ilkesel boyutlarıyla incelenmekte ve örneklerle açıklanmaktadır. Küreselleşme ve bir arada yaşama tartışmalarının yoğunlaştığı günümüzde, farklı inançları benimseyen insanların ilişkiler düzleminin nasıl olacağı önem arz etmektedir. Özellikle Müslümanların bu ortamda kendilerini nasıl ifade edeceği ve ne şekilde tutum belirleyeceği ortaya konulmalıdır. İşte bu yönüyle makalede, genel ve değişmeyen ilkeler ile duruma ve konuma göre değişen ilkeler bağlamında Müslüman toplumların öteki ile ilişkilerinde dikkate alınmaları gereken önemli noktalar üzerinde değerlendirmeler yapılmaktadır. "Dini Özgürlük ve İrtidat Sorunu: Yaşanan Sosyal Değişimler ve Tehdit Boyutu" adlı Yusuf el-Karadavi'den tercüme edilmiş bölümün ikinci makalesi, irtidat sorununu ele almaktadır. Bu konuda yapılacak değerlendirmeler ve nasslardan çıkarılan hükümlerin, İslâm dininin din özgürlüğüne bakışı ile doğrudan ilişkilendirileceği bilinmektedir. Son zamanlarda bilinçli ve sistemli bir şekilde Müslümanlar üzerinde sürdürülen dinden döndürme gayretlerinin arka planının ortaya çıkarılması bakımından bu makale dikkat çekicidir. Bu bölümün son makalesi, "Sahabenin Yahudi Kültürü Karşısındaki Tutumu" başlığını taşımaktadır. Burada İslâm'ı seçen Ka'bu'l-Ahbâr gibi bazı mühtedilerin sahâbe ile ilişkileri ve bu kişilerin sahip oldukları eski kültürlerinden kalma birikimlerine yönelik sahabenin yaklaşımı ve değerlendirmeleri ele alınmaktadır. Makale, bu konudaki tartışmaların odak noktasında yer alan Ka'b'ın, Ebû Hureyre ve Abdullah b. Amr gibi sahâbilerin üstadı ve fikir babası olduğu yönündeki iddiaları ele alıp incelenmesi açısından da oldukça önem taşımaktadır.

Kitabın "Toplumsal Boyut" içerikli son bölümünde, günümüz insanının ve özellikle de Müslüman toplumların karşılaştığı yakıcı bir sorun olan yoksulluk konusu ele alınmıştır. Bu bölümdeki makale "İslâm Geleneğinde Yoksulluk

Söylemi” adını taşımakta ve İslâm geleneğinde fakirlik ve İslâm’ın fakirliğe bakışı geniş bir şekilde incelenmektedir. Tarihsel ve kültürel boyutu itibariyle yoksulluk söyleminin İslâm geleneğinde hangi paradigmalara dayandırıldığı ve yoksulluğun insan yaşamında ne gibi olumsuz etkilere neden olduğu irdelenmeye çalışılmıştır. “Yoksullukla Mücadelede Din ve Sivil Toplum” başlıklı, bölümün ikinci makalesi, dinin ve sivil toplum kuruluşlarının yoksullukla mücadelede sosyal dayanışmayı sağlamak suretiyle etkin bir rol oynayabileceği; dinin, toplumsal hayatın güçlendirilmesi için ön gördüğü yüce prensipleri sayesinde, zenginlerle yoksullar arasında bir katalizör görevi görebileceği yönünde önemli bazı tespitlere değinmektedir. Bu çerçevede Güner, “ilhâmını İslâm’ın yüce değerlerinden alan kimi sivil toplum kuruluşlarının (vakıfların) böylesine önemli sosyal bir problemin çözümüne katkı sağlayabileceği ve yoksulluğun ülkemiz insanları için bir tehdit ve tehlike olmaktan çıkarılması yolunda önemli adımlar atılabileceğine” vurgu yapmaktadır.(s. 234) Üçüncü bölümün “Dindarlık ve Paylaşma Erdemini Doğru Anlamak” başlıklı son makalesinde ise, İslâm’ın öngördüğü dindarlık anlayışının paylaşma erdemiyle birlikte algılanması gerektiğine işaret edilmektedir. Burada, Allah ile kul arasındaki ilişkileri tanzim eden gündelik ibadetlerin yanı sıra, hayatı ve imkânları paylaşmak gibi kulun topluma karşı ifa etmesi gereken yükümlülüklerinin de dindarca yaşantıda asla ihmal edilmemesi gereken bir boyut olduğuna işaret etmektedir. Yazar, bu bağlamda ‘toplumsal sorunlara duyarlılık’ gibi bir tanımlamaya da sahip çıkmaktadır.

Kısacası, eserde sünnet ve hadisin topluma aktarılması ve toplumsal meselelerin hallinde asla ihmal edilmemesi gereken bir merci olduğuna vurgu yapılması, eseri değerli kılan önemli bir husustur. Ayrıca akademik camiada sürdürülen ve esasta değil de daha çok üslup ve yaklaşım tarzlarında yoğunlaşan tartışma düzleminden başını kaldırarak yaşadığımız kimi toplumsal sorunlara çözüm arayışını somut olarak ifade etmesi bakımından da çalışmanın önemini teslim etmek gerekir. Keza bu eserin, günümüz koşullarında Sünnet’in anlaşılması ve yeniden okunması çabalarına katkı sağlayabilecek bir boyutunun olduğuna da vurgu yapılmalıdır. Zira Kur’an-ı Kerim’de birçok defa işaret edilen ‘Peygamber’e uyma’ yükümlülüğünün, ancak Kur’an ve Sünnet’in toplumsal hayatımıza yansıtıldığı ölçüde ifa edilebileceği hususunun dikkatlerden kaçırılmaması gerekir.

Muhittin DÜZENLİ

OMÜ İlahiyat Fakültesi, Kurupelit/SAMSUN